

BOLDOG GIZELLA

Május 7.

*980 körül +Passau, 1059.

A magyarok első koronás uralkodónője, Gizella bajor hercegnő Henrik bajor herceg és Gizella burgundiai hercegnő leánya volt. 980 körül született, és Szent Wolfgang bencés szerzetes gondos nevelésében részesült. Születésének évét többen 985-re teszik. 996-ban eskették azonban össze Istvánnal Scheyernben (Bajorország), s több forrás szerint ekkor már fejlett hajadon volt. Regensburgban az Aite Kapelle nevű, volt hercegi udvartemplom egy falfestménye ezt az eljegyzést ábrázolja; Gizella leendő férjénél csaknem egy fejjel magasabb. Eredetileg kolostorba akart lépni: szemlélődő hajlamú, vallásos lélek volt.

Amikor Géza fejedelem fia számára megkérte kezét, mégis beleegyezett a házasságba. Erre elsősorban Szent Adalbert püspök bírta rá. Értésére adta, hogy jobban tetszik Istennek, ha közreműködik egy nép megtérésében, mint ha kolostori elvonultságban él. Így Gizella lemondott a szemlélődő életről, és erős hitű hittérítő lett. A tervezett házasságot leghatározottabban nagynénje, Gerberga apácafőnöknő ellenezte. Helytelenítette, hogy törékeny unokahúgát politikai okok miatt veszélynek tegyék ki a „barbár herceg” oldalán. Hiába utaltak arra, hogy István már jó keresztény, és ígéretet tett egész népe megtérésére. Végül Henrik -- hogy megismerjék -- meghívta Istvánt Bajorországba, aki már az első találkozásnál lefegyverezte az apátnőt előkelő, udvarias és őszinte viselkedésével. De Gerberga -- a krónikás szerint -- még egy utolsó próba elé állította őt. Hosszú ideig halogatta a találkozást István és Gizella között. Azután úgy rendezte a dolgot, hogy István a kolostorkertben lássa meg először Gizellát, aki éppen térden állva imádkozott egy szobor előtt. Fölhívta rá István figyelmét, és kíváncsi volt, hogyan viselkedik a „barbár”. István félretette fegyverét, észrevétlenül Gizella mögé lopózott, meghajolt a szobor előtt, és mozdulatlan maradt, míg Gizella be nem fejezte ájtatosságát. Önuralmával Gerberga utolsó ellenállását is megtörte.

Új hazájában Gizella azoknak a nagy európai nőknek a nyomdokába lépett, akik előmozdították a nyugat kereszténnyé tételét. Városa Veszprém volt. A veszprémi püspök ettől kezdve a mindenkori magyar királyné gyóntatóatyja, és a koronázás alkalmával koronázó főpapja is volt. István a pápától kapta a koronát, a királynénak a magyarok készítettek. Gizella elsősorban városát igyekezett megszépíteni. Fölépítette a székesegyházat és alapított egy apácazárdát. Az esztergomi és somlyóvásárhelyi zárda alapításában is közreműködött.

Neki kellett az ország templomait egyházi felszerelésekkel ellátnia, Gizella nagyon szépen varrt és hímzett. Már a Koppány elleni csatához is készített két zászlót Istvánnak, Szent György és Szent Márton képeivel; a magyar koronázó palást is az ő keze munkája. István törvénye szerint a templomok liturgikus könyveit és kelyheket a püspököknek kellett beszerezniük, de a miseruhákat és más fölszerelési

tárgyakat a királyi udvar volt köteles rendelkezésükre bocsátani. Ennek gondját bízta a király Gizellára. A királynő valóságos „paramentumgyárat” alapított városában, Veszprémben. Munkatársnői magyar és bajor udvarhölgyei, valamint a veszprémi zárda apácái voltak. Maga is részt vett a munkában. Ha egy-egy templomnak az öt liturgikus színben csak egy-egy rend öltözetet juttatott is, az már 1500--2000 miseruhát jelentett. Nagyobb templomok azonban jóval többet is kaptak. Akkoriban minden varrást, kötést, hímzést, horgolást kézzel végeztek. Negyven éven át milyen óriási munkát végzett a királyné munkatársaival együtt! Utódainak is nyomdokába kellett lépniök. A magyar királynéknak, annak bizonyítékaul, hogy háziasszonyi erényekkel rendelkeznek, a koronázási szertartás alatt néhány varró és hímző öltést kellett a koronázó paláston végezniök.

Gizella példás feleség volt. Kölcsönös nagyrabecsülés, gyengéd megértés és finom tapintat jellemezte a házastársak egymáshoz való viszonyát. Sokszor elkísérte férjét nehéz ellenőrző útjaira is az országban. Fáradhatatlan volt a jótettek gyakorlásában. Megnyitotta szívét és kezét a szegények előtt, segítő kezét nyújtott minden szükséget szenvedőnek, aki útjába került. Természetesen vallásgyakorlat terén is példaadó volt. A krónikás magasztalja ártatlanságát, vallásosságát, szelídségét, bőkezűségét, jótékonyágát és vendégszeretetét. Fiának, Imrének halála után mindinkább visszavonult, István halála után pedig már csakis Istennek élt. Anyai és hitvestársi fájdalmát hősiesen viselte.

Egyes későbbi krónikások és ezekre támaszkodva néhány újabb magyar történész is Gizella szemére vetik, hogy fia halála után részt vett a trón körüli cselszövésekben, sőt Vazul megvakíttatásában is. Ez a vád azonban tévedésen alapszik. Amit ebből az időből név említése nélkül „a királynőről” állítanak, nem szabad mind Bajor Gizellára vonatkoztatni. István udvarában tartózkodott ugyanis a későbbi király, Péter anyja is, aki mindent megmozgatott, hogy fia király legyen, s akit még István életében királynénak neveztek hívei. Egyes történészek szerint őt ugyancsak Gizellának hívták, csak pogány néven (Gesia = Géza leánya; a keresztségben az Ilona nevet kapta). Így még jobban érthető a tévedés.

A szentek rendkívüli jellemének kialakulásában nagy szerepet játszanak a szenvedések. A szent királynénak bőven volt része bennük. Kezdetben az új hazában honvággy gyötörhette, később gyermekei halálába kellett belenyugodnia. Férje halála után pedig utódaitól sok méltánytalanságot viselt el. A szomorúság és üldöztetés évei következtek. Péter is, Aba Sámuel is méltatlan és igazságtalan bánásmódban részesítette a királyi özvegyet. Nemcsak bevételeit csökkentették lényegesen, hanem fogságba is vetették. Mint később Erzsébettől, tőle is beszámíthatatlanság ürügyével vették el javait. Özvegysege alatt ugyanis még pazarlóbban gyakorolta a jótékonyágot, mint azelőtt. Ezért gondnokság alá helyezték. (Ez is bizonyítja, hogy Gizella nem segítette elő Péter trónra jutását.) Péter fogságából azok a magyar rendek szabadították ki, akik Pétert elűzték, Aba Sámueléből pedig azok a bajor lovagok, akik Pétert másodszer trónra segítették. Gizella türelmesen viselte a sérelmeket. Végül 48 év múltán visszatért hazájába a

bajor lovagokkal. Itt megvalósította fiatalkori tervét: Passauban belépett a bencés nővérek kolostorába, amelyet bátyja, a megboldogult Szent Henrik alapított. Két év múlva apátnő lett.

Egyes magyar történészek azt a fölfogást képviselik, hogy Gizella haláláig Magyarországon maradt, és még 1050 előtt, Veszprémben halt meg. Ezek kétségbe vonják passzai sírjának valódiságát is. A történészek nagy része azonban, főleg a németek, elfogadják, hogy élete végén a passzai kolostorban élt és ott is halt meg. Sírfelirata 1095-öt jelöli meg halála éveként. A kőlapot csak néhány évszázaddal később teheték sírjára, és a kőfaragó nyilván összecserélte a két utolsó számát. Annál is inkább, mert 1083-ban avatták szentté férjét és fiát. Ha még életben van, elképzelhetetlen, hogy ne vett volna részt ezen, ha másképpen nem, képviselő által. Napjainkban egy müncheni egyetemi tanár anatómiailag megvizsgálta földi maradványait, és megállapította, hogy a csontváz 75 év körüli magas termetű nő lehetett.

Szerzetesnői életéről alig maradt följegyzés. De még a gyér források is kiemelik, milyen részvételt volt mindenki iránt, aki bajba jutott. A zárda vezetésében szerény volt, nővértársait minden fennhézás nélkül, szeretettel kormányozta. Nehézséget, szomorúságot türelemmel viselt, s idős kora ellenére komoly önmegtartóztatásban és böjtölésben élt. A rendi iskolában gondoskodott több előkelő bajor lány hívó neveléséről, s nővértársait is szeretettel oktatta szóval és főleg példával.

Passauban a niedernburgi templomban helyezték örök nyugalomra. Hamvai még ma is itt nyugszanak. Halálától kezdve sokan övezték személyét tisztelettel. Sajnos, a liturgia sajátos magyar részébe, a magyar propriumba ünnepe még nem került be. 1975 áprilisában a passzai püspökség beadványban kérte a Szentszéket, hogy ünnepére engedélyezzék saját könyörgés használatát. Ez meg is történt. A válaszban a rítuskongregáció elnöke „Sancta Gisela” néven említi. Kívánatos lenne, hogy hivatalos szentté nyilvánítása érdekében lépések történjenek. 200 évvel ezelőtt Firmianus passzai püspök hajlandó lett volna veszprémi kollégájának a királyné hamvait teljesen átengedni, de a kedvezőtlen politikai események s a két püspök halála megakadályozták a terv keresztülvitelét. Talán még ma sem késő. Ideje, hogy a magyar nép első, szent életű királynékat sajátjának tekintse. Hiszen negyvenkét éven át élt közöttünk, s a magyar történelemnek egyetlen nőalakja sem tett annyit népünkért, mint ő.

forrás: katolikus.hu/szentek

Boldog Gizella királyné

május 7.

Szent István király hitvesére, első koronás királynénkra, Szent Imre herceg édesanyjára emlékezünk liturgikus emléknapján.

Gizella bajor hercegnő, II. Henrik bajor herceg és Gizella burgundiai hercegnő leánya, II. Henrik német-római császár húga, 980 körül született Passauban. A mélyen hívő Gizella kolostorba akart lépni, ám amikor Géza fejedelem 995-ben megkérte kezét fia számára, Szent Adalbert püspök biztatására beleegyezett a házasságba. A főpásztor megértette vele, hogy jobban tetszik Istennek, ha közreműködik egy nép megtérésében, mint ha kolostori elvonultságban él.

A tervezett házasságot a bajor hercegnő nagynénje, Gerberga apátnő ellenezte: helytelenítette, hogy unokahúgát politikai okok miatt veszélynek tegyék ki a „barbár herceg” oldalán; hiába utaltak arra, hogy István már jó keresztény, és ígéretet tett egész népe megtérésére. Végül Henrik meghívta Istvánt Bajorországba, aki már az első találkozásnál lefegyverezte az apátnőt előkelő, udvarias és őszinte viselkedésével. Gerberga azonban a krónikás szerint még egy utolsó próba elé állította őt: hosszú ideig halogatta a találkozást István és Gizella között, majd úgy rendezte, hogy István a kolostorkertben lássa meg először Gizellát, aki éppen térdén állva imádkozott egy szobor előtt. Tudni akarta, hogyan viselkedik a „barbár”. István félretette fegyverét, észrevétlenül Gizella mögé lopózott, meghajolt a szobor előtt, és mozdulatlan maradt, míg Gizella be nem fejezte ájtatosságát. Önuralmával Gerberga utolsó ellenállását is megtörte.

István és Gizella esküvőjét 996-ban tartották német földön, ezt követően Gizella követte urát Magyarországra. Gyermekük közül csak Imre herceg érte meg a felnőttkort.

Korabeli források szerint kölcsönös tisztelet, megértés és tapintat jellemezte a királyi pár kapcsolatát. Gizella Veszprémben élt, itt székesegyházat és apácazárdát is alapított, de sokszor elkísérte férjét nehéz útjaira. Közreműködött az esztergomi és somlyóvásárhelyi zárdák alapításában is, a jótettek gyakorlásában fáradhatatlan volt, segítő kezet nyújtott a szükségben szenvedőknek.

Szent István törvényei szerint az országos ügyek mellett a magyar királyné kötelességei közé tartozott a liturgikus textíliák elkészítése is. Ha minden templomnak csak egy-egy rend öltözetet juttattak is az öt liturgikus színben, csupán ez körülbelül kétezer miseruhát jelentett. Gizellától, illetve szoros környezetéből származik az a székesfehérvári Szűz Mária-templomnak adományozott aranyfonallal hímzett selyemszövet miseruha, melyből a 12. században elkészült a koronázási palást. A paláston István király, Imre herceg és Gizella királyné is szerepel – ez az egyetlen, hímzés formájában fennmaradt, hitelesnek minősíthető ábrázolás a királyi családról.

A királyné István király halála után összetűzésbe került az új királlyal, Orseolo Péterrel annak kormányzati hibái miatt. Péter megfosztotta Gizellát hatalmától, elvette javait, és házi őrizetben tartotta, ahonnan végül sikerült megszöknie. Visszatért Bajorországba, és szerzetes, később apátnő lett a passzai bencés nővérek kolostorában. Itt hunyt el május 7-én, valószínűleg 1059-ben. A zárda templomában helyezték örök nyugalomra. Sírja búcsújáró hely. Tisztelete Magyarországon már a 12. századtól kimutatható. A veszprémi Szent Mihály-bazilikában és a budapesti Szent István-bazilikában őrzik egy-egy csontereklyéjét.

Gzellát hivatalosan nem avatták boldoggá. A passzai püspökség 1975 áprilisában beadott kérésére a Szentszék engedélyezte emléknapiján a saját könyörgés használatát. A Rítuskongregáció elnöke az engedélyt megadó okmányban „Sancta Gisela” néven említi királynénkat.

Urunk, Istenünk, te megtanítottad Boldog Gizellát, hogy már itt a földön országodat keresse és az élet különféle útjain neked szolgáljon. Közbenjárására engedd, hogy hivatásunkban hűségesek maradjunk és egykor beléphessünk a megígért országba. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön örökké. Ámen.

Forrás

Diós István: *A szentek élete*

Magyar katolikus lexikon

Magyar Kurír